

Till Utbildningsdepartementet

Svenska Skolläkarföreningens remissvar över betänkandet SOU 2023:59 "Ny myndighetsstruktur för finansiering av forskning och innovation" (U2023/02898)

Sammanfattning

SSLF delar utredningens bild av en splittrad struktur för forskningsfinansiering med ett stort antal myndigheter och anslagsgivare. Det är en organisation för forskningsstöd som enligt utredningens egen bedömning inte tillräckligt väl mot samhällets behov och är inte anpassad till ett samhälle i snabb förändring. Det tyngs av en komplicerad och tung administration med otydlig rollfördelning, brister i proaktivt agerande, och suboptimal hantering av forskningsinfrastruktur.

Vi instämmer i förslaget att en ny myndighetsstruktur för finansiering av forskning och innovation inrättas med i huvudsak de uppgifter utredaren föreslagit : att den nuvarande strukturen ersätts av en statlig finansieringsstruktur med tre myndigheter.

6.4 Förslag – de tre nya myndigheterna

Förslaget har fokus på forskningsinriktning som beskrivs som banbrytande grundforskning med internationellt fokus. Det är en viktig inriktning men förbiser forskningsområdet som klinisk patientnära tvärprofessionell forskning. Detta är relevant för Svenska Skolläkarföreningen med tanke på de komplexa anställningsformerna och de olika huvudmännen som är involverade i en skolläkartjänst och den unika rollen som skolläkare spelar, inte bara för hälsan utan även för lärandet. Förslaget om en ny finansieringsmodell för forskning, som innefattar centralisering, är positivt. Dock framgår det inte tydligt från förslaget vilken organisation som ansvarar för denna forskning.

9.3 Förslaget till förordning om instruktion för Myndigheten för strategisk forskning.

Punkt "praktiknära skolforskning"

Genom att centralisera fonderna kan skolläkare få tillgång till resurser på ett mer enhetligt och strukturerat sätt, vilket underlättar deras möjligheter att bedriva forskning inom relevanta områden. Detta kan i sin tur bidra till förbättrad kunskap och praxis inom skolhälsovården. Samtidigt framgår inte alls av förslaget att just barn och ungas hälsa utveckling och utbildning skulle kunna räknas som prioriterade forskningsområden. Den forskning rör ett centralt område för framtida tillväxt: ungas utveckling hälsa och framtida utbildning ligger som en enskild punkt med jordbruk, djurhållning, klimat och miljöpunkt.

Det är viktigt att främja en mer flexibel syn på forskningsfinansiering, där tvärvetenskapliga projekt uppmuntras och stöds. Detta kan inkludera att skapa nya finansieringskällor speciellt ämnade för tvärvetenskaplig forskning eller att justera befintliga fonderingskriterier för att vara mer inkluderande för olika typer av forskningsprojekt. Dessutom är det viktigt att uppmuntra samarbete mellan olika discipliner och att skapa plattformar där forskare från olika fält kan mötas och utbyta idéer. Vi menar att förslaget saknar fokus på dagens stora samhällsutmaningar.

7.2.1 Sammanställning av hur olika intressenter påverkas av förslagen

Vi är kritiska till att de som förslaget ser som intressenter är inte forskare utan mer myndigheter och branschorganisationer. Förslaget ser inte att forskare inom områden som tangerar medicin och samhälle kan verka inom helt andra grupperingar än organisationer av myndighetsstruktur.

Den nuvarande strukturen för forskningsfinansiering för skolläkare innebär att de måste söka fonder från olika instanser, då många av deras forskningsprojekt kan omfatta både utbildnings- och medicinska aspekter⁽¹⁾. Denna uppdelning kan skapa onödiga hinder och ineffektivitet i forskningsprocessen. Den aktuella uppdelningen, där forskningsfonder ofta begränsas av de specifika intressen och krav som olika forskningsinstanser har, är verkligen en utmaning inom den akademiska världen. Det kan leda till att innovativ och tvärvetenskaplig forskning, som sträcker sig över traditionella disciplinränsor, inte får den finansiering och det stöd den behöver. Denna situation kan vara särskilt problematisk för yrkesverksamma som skolläkare, som kanske har en bredare, mer praktisk syn på forskning men inte passar in i de traditionella akademiska modellerna.

Att bedriva forskning inom både utbildning och medicin är centralt för skolläkarens roll, eftersom de arbetar i en miljö där dessa två områden är djupt sammanflätade. Forskning inom utbildning kan inbegripa studier om elevers hälsobeteenden, lärandemiljöns påverkan, eller effektiviteten av hälsorelaterade utbildningsprogram. Å andra sidan kan den medicinska forskningen fokusera på barns och ungdomars fysiska hälsa, mental hälsa, eller utvärdering av hälsovårdstjänster i skolorna.

En centralisering av forskningsfonder skulle kunna underlätta denna process genom att skapa en mer sammanhängande och tillgänglig finansieringskälla. Det skulle göra det möjligt för skolläkare att enklare söka medel för projekt som spänner över dessa två viktiga områden, vilket i sin tur kan leda till mer integrerade och omfattande forskningsresultat. Detta skulle bidra till en bättre förståelse och förbättring av elevers hälsa och välbefinnande i skolmiljön.

Elevhälsan spelar en avgörande roll att möta nya utmaningar i det nutida samhället. Vi ser en ökande psykisk ohälsa bland barn och unga, 15% av eleverna som lämnar årskurs nio saknar gymnasiebehörighet⁽²⁾, sjukfrånvaron har ökat - 25% av eleverna med neuropsykiatrisk diagnos är hemma helt eller delvis från skolan⁽³⁾. Vi vet att ofullständig skolgång är en riskfaktor för att hamna i utanförskap och kriminalitet samt att få depression eller ångestsyndrom som ung medför långsiktiga konsekvenser som vuxen⁽⁴⁾. Deras förebyggande arbete är viktigt, men snabba samhällsförändringar har begränsat forskningens möjligheter att identifiera faktorer som påverkar ungdomars hälsa. Ofta fokuserar regiondrivna medicinska studier på skolpopulationen för rekrytering, men dessa är inte alltid relevanta för elevers hälsa eller lärande. Denna situation skapar ett 'oxymoron', där forskning om elever är lättare för en regionanställd läkare än för en skolläkare.

Exempel på hur skolläkarens forskning kan vara tvärvetenskaplig och ha betydande inverkan:

Neuropsykiatriska sjukdomar, såsom ADHD, autism, och Tourettes syndrom, har ett påvisat samband med elevers skolprestationer. Dessa tillstånd kan påverka allt från koncentrationsförmåga, prestation och inläring till social interaktion och beteende i skolmiljön. Skolläkare har en unik position för att bedriva forskning kring anpassningar i skolmiljön som kan fungera som behandling eller stöd för elever med neuropsykiatriska sjukdomar. Mer än 15% av eleverna i Stockholm påverkas av neuropsykiatriska sjukdomar⁽⁵⁾ något som understryker detta behov av omfattande och effektiva medicinska- och utbildningsinsatser i skolorna.

Det finns en ömsesidig och positiv relation mellan hälsa och lärande⁽⁶⁾. En god hälsa bidrar till effektivt lärande, och i sin tur kan framgångsrikt lärande positivt påverka hälsan. Det finns starka bevis som pekar på att elever som avslutar gymnasiet tenderar att ha bättre fysisk och psykisk hälsa men det finns fortfarande kunskapsluckor och områden som skulle gynnas av djupare studier.

För Svenska Skolläkarföreningen 20240131

PhD Michail Theodosiou

Docent Josef Milerad

Pernilla Gudmundsson

Kassör

Adjungerad styrelsen

Ordförande

1. Statens offentliga utredningar. (2023). Statlig forskningsfinansiering, Underlagsrapporter (SOU 2023:19). Hämtad från https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/statens-offentliga-utredningar/statlig-forskningsfinansiering-underlagsrapporter_hbb319/
2. Skolverkets statistik. (2023) Hämtat från https://siris.skolverket.se/siris/sitevision_doc.getFile?p_id=551624
3. Riksförbundet Attention. (2023) Hämtat från <https://attention.se/2023/09/14/ny-undersokning-visar-att-npf-elever-hamnar-hemma/>
4. Andersson, H (2019). Ifokus fokuserar skolnärvaro: En översikt av forskning om att främja alla barns och ungas närvaro i skolan. Ifokus.
5. Statistik – hur klarar sig npf-elever i svensk skola? (2023). Hämtat från <https://www.rattentillutbildning.se/statistik/>
6. Skolverket. Hälsa för lärande – lärande för hälsa. (2023). Hämtat från <https://www.skolverket.se/publikationer?id=4071>